

Asia: kirjallinen asiantuntijalausunto - KAA 8/2019 vp, Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella -kansalaisaloite

Maa- ja metsätalousvaliokunnan kuuleminen (etäkuuleminen) 22.10.2020 klo 10.00

Vuonna 2011 laaditussa saimaannorpan suojelustrategiassa ja toimenpidesuunnitelmassa (YM) on kannan välitavoitteeksi asetettu 400 yksilöä vuoteen 2025 mennessä. Tämä tavoite on saavutettu kuusi vuotta etuajassa. Tällä hetkellä Metsähallitus arvioi saimaannorppakannaksi noin 410 yksilöä, kun 2010 kannan kooksi arvioitiin 270 yksilöä. Kasvua kymmenessä vuodessa on ollut peräti 52 %, yhteensä 140 norppaa.

Suojelustrategian tavoitteen saavuttaminen reilusti etuajassa osoittaa, että nykyiset kalastusrajoitukset ja muut suojelutoimet ovat olleet toimivia ja riittäviä turvaamaan saimaannorppakannan kasvun. Päinvastoin kuin aloitteessa väitetään, saimaannorppa ei olekaan kuolemassa sukupuuttoon. Kanta on miltei kolminkertaistunut 1980-luvun alkuvuosista.

Kalanpyydyskuolleisuus ei uhkaa saimaannorppakannan suotuisaa kehitystä

Kansalaisaloitteen tekijät ovat ilmaisseet aloitteessaan huolensa saimaannorpan kalanpyydys-kuolemista ja niiden määrästä heinäkuussa, joita sattui viime vuonna 4 kpl. Tilastoituja kalanpyydys- ja muita kuolemia on kuitenkin syytä tarkastella pidemmällä ajanjaksolla. Esimerkiksi nyt voimassa olevalla kalastusrajoituskaudella (2016-2020) kalanpyydyskuolemia on sattunut yhteensä 10 kpl eli keskimäärin vain 2 kpl vuodessa.

Kuolleisuutta arvioitaessa luvut (Mh 07/2019) on myös suhteutettava kannan kokonaislukumäärään ja siihen tosiasiaan, että saimaannorppakanta kasvaa, kun reilu viidennes kunakin keväänä syntyvistä poikasista selviää synnytysikänsä (4-5 v). Viimeisen neljän vuoden aikana on havaittu yli 80 kuuttia joka kevät, joten kannan suotuisa kehitys ei ole uhattuna heinäkuun 2019 kuuttikuolemien takia. Aloitteen taustalla olevan neljän tapauksen poikkeuksellisuutta osoittaa, että tänä vuonna vastaava luku oli vain yksi.

Aloitteessa todetaan virheellisesti, että kalastuksen sivusaaliskuolleisuus olisi suurin norppien kuolinsyy. Luontaisen kuolleisuuden lisäksi on syytä huomata, että pesäkuolleisuus on ollut suurempi uhka saimaannorppakannan myönteiselle kehitykselle. Vuosittaisesta vaihtelusta pesäkuolleisuudenkin osalta kuitenkin kertoo, että kun keväällä 2019 havaittiin vain yksi pesään kuollut kuutti, niin viime keväänä tapauksia oli 10 kpl, joista suuri osa oli pienpetojen tappamia. Vuodesta 2005 lähtien on pesään kuolleita kuutteja löydetty 123 kpl, kun vastaavasti pyydyskuolemia on todettu 80 kpl.

Kalastuksen sivusaaliskuolleisuutta on 2000-luvulla vähennetty huomattavasti sekä pyydysteknisin että alueellisin ja ajallisin rajoituksin. Keväiset verkkokalastuskiellot kattavat jo yli puolet koko Saimaan pinta-alasta ja ovat jo noin 2770 neliökilometriä. Pesäkuolleisuutta puolestaan voidaan vähentää kolaamalla apukinoksia vähälumisina talvina. Myös useat paikalliset kalastajat ja osakaskuntien aktiivit osallistuvat tähän vapaaehtoistoimintaan.

Saimaannorpan kalanpyydyskuolemat ovat vaihdelleet 3 – 7 kpl välillä viimeisellä viisivuotisella kalastusrajoituskaudella. Keskimääräinen pyydyskuolleisuus on laskenut alle 1,5 % suhteutettuna kannan kokoon, kun se ennen nykyisen kaltaisia kalastusrajoituksia, esimerkiksi ajanjaksolla 2001 – 2005 oli vielä 2,4 %. Kuten kannankasvuluvut osoittavat, verkkokalastuksen aiheuttama kannan kokoon suhteutettuna vähäinen sivusaaliskuolleisuus ei ole uhannut, eikä uhkaa lajin suojelua. Vuoden 2014 lopulla myös EU:n komissio totesi, ettei Suomi ole laiminlyönyt saimaannorpan suojelua, eikä se siksi käynnistänyt rikkomusmenettelyä sille tehdyn kantelun takia.

Saimaannorpan suojelussahan olennaista EU:n luonnonsuojeludirektiivinkin mukaan on lajin suojelu, ei yksilöiden suojelu. Ja siinä on onnistuttu kiistatta hyvin.

Kalastus Saimaalla

Kalastuksella on erittäin suuri taloudellinen ja sosiaalinen merkitys niin Saimaalla kuin koko Suomenkin mittakaavassa. Saimaalla kaupallisen kalastuksen saalis on noin 1,8 miljoonaa kiloa vuodessa. Se on yli 30 % koko sisävesien saaliista. Kuhasaaliin taloudellinen merkitys on toiseksi korkein muikkusaaliin jälkeen. Käytännössä koko kuhasaalis kalastetaan verkoilla. Myös ahvensaalis kalastetaan verkoilla. Verkoille ei ole korvaavaa pyyntimenetelmää kuhan ja ahvenen kalastukseen.

Vapaa-ajan kalastusta saimaannorpan esiintymisalueella harjoittaa noin 50 000 henkilöä. Heidän saamansa vuosisaalis on noin 1,6 miljoonaa kiloa, josta noin puolet tulee verkoilla. Tärkeimmät saalisajit ovat ahven, kuha, muikku ja hauki. Saimaalla kalastetaan verkoilla yli 2 miljoonaa pyyntivuorokautta. Eniten verkkokalastusta on talvella ja heinäkuussa. Paikallisten ihmiset harjoittavat verkoilla kotitarvekalastusta ympäri vuoden. Saimaalla on myös runsaasti loma-asuntoja (yli 60 000 kpl) ja vapaa-ajan asukkaiden kalastuskulttuuriin kuuluu olennaisena osana kalastus verkoilla, joka painottuu heinäkuuhun.

On myös hyvä muistaa, että yhteisten vesialueiden ja niiden kalakantojen hoito on vesialueen omistajien (osakaskuntien) vastuulla. Etenkin Saimaan kuhakannat ovat vahvistuneet pitkäjänteisen hoitotyön ansiosta.

Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittaminen

Mikäli Saimaalle asetettaisiin nykyisten jo erittäin laajojen kieltojen lisäksi vielä lisää kalastusrajoituksia, kuten ympärivuotinen verkkokalastuskielto tai sen ulottaminen parhaimpaan kalastuskauteen heinäkuulle, niin vesialueen omistajilla tuskin olisi enää lupamaksutulojen loppumisen takia resursseja eikä motivaatiota hoitaa vesiään. Siksi saimaannorpan levinneisyysalueen vesialueiden omistajien, kaupallisten kalastajien ja kotitarve- ja vapaa-ajankalastajien keskuudessa ei kannateta verkkokalastuksen kieltämistä ympärivuotisesti Saimaalla, eikä myöskään verkkokalastuskiellon ajallista pidennystä heinäkuulle.

Saimaannorpan suojelustrategian mukaan ”asenneilmapiirin pitäminen myönteisenä on perusedellytys saimaannorpan suojelun onnistumiselle”. Siksi ilmeisiä ylilyöntejä ja suhteettomia kieltoja on syytä välttää ja pitää huolta suojelutoimien johdonmukaisuudesta ja paikallisesta hyväksyttävyydestä, jotta vesialueen omistajat ja Saimaan alueen kalastajat jatkossakin voivat sitoutua kalastusrajoituksiin ja osallistua niiden valvontaan.

Nykyiset kalastusrajoitukset on enimmäkseen hyväksytty vesialueen omistajien ja kalastajien keskuudessa ja vähitellen on alkanut löytyä luottamusta myös siihen, että saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittamisessa toteutuu myös sosiaalinen kestävyys. Nykyiset kalastusrajoitukset ovat tuottaneet hyviä tuloksia saimaannorpan suojelussa, joten kalastusrajoitusten lisääminen tässä tilanteessa vaarantaisi tämän luottamuksen.

Edellä mainituilla perusteilla on kansalaisaloite tarpeeton, joten se on hylättävä.

Saimaan vesialueen omistajien ja kalastajien puolesta

Härkönen Harry

kalatalousneuvoja Etelä-Savon kalatalouskeskus ry.

Toiminnanjohtaja Pihlajaveden, Puruveden ja Heinävedenreitin kalatalousalueet

Kirkkokatu 9

57100 SAVONLINNA